

6. Barn vars föräldrar avlidit

Varje år är det några tusen barn som förlorar biologiska föräldrar genom dödsfall. Drygt 1000 barn förlorade sin biologiska mor 1999 och nästan 2 500 förlorade sin far (tabell 6.1). I procent räknat blir det naturligtvis ett mycket litet tal. 0,2 procent av 0–17 åringar förlorade någon av sina biologiska föräldrar genom dödsfall 1999. Över årens lopp blir det trots allt ett rätt stort antal barn som någon gång under barndomen förlorat föräldrar genom dödsfall (tabell 6.2). Det gäller 25 000 barn i åldrarna 0–17 år. Sjutusen har förlorat sin biologiska mor, omkring 17 600 sin far och 272 barn har förlorat bägge sina biologiska föräldrar. Detta kan gälla ytterligare barn. För 30 000 barn saknar vi uppgifter beroende på att föräldrar emigrerat eller kanske aldrig bott i Sverige.

Boföräldrar och frånlevande föräldrar

Långt ifrån lika många barn förlorade en förälder som de faktiskt bodde med (tabell 6.1). Många barn, vars biologiska förälder avlidit, bodde redan tidigare enbart med den andre föräldern eventuellt också med styvfar eller styvmor. Sammanlagt var det 1999 nära 1600 barn som genom dödsfall förlorat en far/styvfar som de bodde tillsammans med, medan således ytterligare ett antal barn varit med om att en frånlevande biologisk far avlidit. Nästan alla barn vars biologiska mor avlidit hade också bott tillsammans med henne.

Här speglas det förhållandet att ogifta och fränskilda har betydligt högre dödsrisker än gifta. Det gäller både män och kvinnor men alldeles särskilt män. År 1998 var dödsriskerna för män i åldrarna 35–39 år 2–3 gånger högre för ogifta och för fränskilda än för gifta och i närmast högre åldersgrupp 40–44 var det fråga om 4 gånger så höga tal.¹⁾

Att bägge föräldrarna avlider är mycket ovanligt och inträffar bara i ett fåtal fall. År 1999 förlorade 11 barn bägge sina biologiska föräldrar. Av dessa var det 4 som förlorade bägge de föräldrar som de bodde tillsammans med. Betydligt fler barn har förlorat en ensamstående mor eller far, dvs. den, så vitt vi vet, ende vuxne som barnet bott tillsammans med. År 1999 gällde det 377 barn med en ensamstående mor och 121 barn med en ensamstående far.

Tre procent av 17-åringar har förlorat en förälder

I 17-åringarna kan på sätt och vis hela barndomens händelseförlopp sammanfattas. Ser vi till dem enbart framgår

att 3,2 procent förlorat någon eller båda sina biologiska föräldrar (taell 6.2). För ett antal barn saknar vi uppgift om föräldrarna. Föräldern finns inte i Sverige och återfinns därför inte i befolkningsregistren. I de flesta fall torde de föräldrarna finnas i livet. Om vi antar att de föräldrar, för vilka uppgift saknas, finns i livet i samma utsträckning som övriga föräldrar skulle vi få ungefär den fördelning som visas i andra raden i tabellen nedan. Totalt 97 procent av sjuttonåringar i Sverige skulle ha båda sina föräldrar i livet. I kapitlet Föräldrar och syskon har vi visat att 64 procent bor tillsammans med bägge (tabell 4.2).

17-åringar med föräldrar i livet och med föräldrar som avlidit

Antal per 100 barn						
	Båda biologiska föräldrar lever	Mor har avlidit	Far har avlidit	Uppgift saknas	Samtliga	
Alla	94,2	0,1	1,0	2,2	2,5	100
Alla med uppgift	96,6	0,1	1,0	2,3	–	100

Dödsfall mycket vanligare förr

Förr var det betydligt vanligare än idag att föräldrar avled medan barnen fortfarande bodde hemma. Dödsrisker för män och kvinnor i medelåldrarna har minskat kraftigt över tid.

I undersökningar om levnadsförhållanden (ULF) har vuxna tillfrågats om de växt upp med båda sina ursprungliga föräldrar. De som inte gjort det har angett vad som gjorde att familjen splittrades. I början av 1900-talet var dödsfall det vanligaste skälet men har sedan dess minskat kraftigt i omfattning. Numera är det istället separationer som i första hand ligger bakom en uppväxt med enbart en av föräldrarna.

Totala andelen barn som varit med om att någon av föräldrarna avlidit är högre än vad som framgår av tabellen nedan. Det har framgått från avsnittet ovan. Här finns bara de barn med där dödsfallet orsakat familjens splittning. Barn som av andra skäl inte levt med båda föräldrarna kan ju också ha varit med om att en förälder avlidit, dvs. en förälder som barnet inte bor tillsammans med.

1) SCB Befolkningsstatistik 1998 del 4 tabell 4.3

Dödsfall som orsak till en uppväxt skild från en av föräldrarna

Andel av samtliga hemmaboende 16-åringar/ 17-åringar. Procent

Period	Andel 16- respektive 17-åringar där en eller båda föräldrarna avlidit	
	16 år	17 år född i Sverige
1916-25	17,9	
1926-35	14,5	
1936-45	11,7	
1946-55	9,4	
1956-65	6,1	
1966-75	4,4	
1976-85	3,7	
1999		2,7 ²

Källa: Perioder t.o.m. 1976-85: SCB Undersökningen om levnadsförhållanden (ULF). Bearbetning av tabell 3.1 i

SCB Familj i förändring Rapport nr 71 i serien Levnadsförhållanden. 1992

1999: SCB Register 17 åringar 1998/99

Talen anger i vilken mån föräldrars död varit orsaken till att barnen ej levt med bägge föräldrarna under hela uppväxten.

² Fler barn än så har varit med om att någon av föräldrarna avlidit. Det gäller t.ex. också bland de barn vars föräldrar aldrig bott ihop. Se vidare avsnittet ovan.

Föräldrar avlidit 1999

Tabell 6.1

Hemmaboende barn och ungdomar 0-21 år efter ålder, föräldrars sammanboendeform 1998 efter om någon av de biologiska föräldrarna eller boföräldrarna avlidit 1999. Antal

Ålder 31.12.1998	Barn med sammanboende föräldrar 31.12.1998						
	Antal barn totalt	Antal barn vars båda biologiska föräldrar avlidit	enbart biologisk mor avlidit	enbart biologisk far avlidit	Antal barn vars båda boföräldrar avlidit	bomor avlidit	bofar avlidit
0 år	79 802	0	16	35	0	16	35
1-5 år	441 104	1	116	268	0	111	264
6-12 år	647 068	5	306	632	1	301	583
13-17 år	374 729	4	331	668	2	308	625
18-21 år	216 864	0	285	587	1	163	342
0-17 år	1 542 703	10	769	1 603	3	736	1 507
0-21 år	1 759 567	10	1 054	2 190	4	899	1 849

Ålder 31.12.1998	Barn som bodde med ensamstående biologisk mor 31.12.1998			
	Antal barn totalt	Antal barn vars båda biologiska föräldrar avlidit	enbart biologisk mor avlidit	enbart biologisk far avlidit
0 år	9 129	0	3	10
1-5 år	70 546	0	24	118
6-12 år	157 727	0	120	340
13-17 år	101 759	1	134	339
18-21 år	56 987	0	96	263
0-17 år	339 161	1	281	807
0-21 år	396 148	1	377	1 070

Ålder 31.12.1998	Barn som bodde med ensamstående biologisk far 31.12.1998			
	Antal barn totalt	Antal barn vars båda biologiska föräldrar avlidit	enbart biologisk mor avlidit	enbart biologisk far avlidit
0 år	166	0	0	0
1-5 år	6 173	0	7	7
6-12 år	24 065	0	30	24
13-17 år	22 282	0	45	49
18-21 år	16 874	0	39	56
0-17 år	52 686	0	82	80
0-21 år	69 560	0	121	136

Källa: SCB Register över barn och deras familjer 1998/99, Bearbetning av Registret över totalbefolkningen 1998 och 1999
Boförälder= Föräldrar eller andra vuxna i föräldrars ställe som barnet bor med

Biologiska föräldrar avlidit

Tabell 6.2

Hemmaboende barn och ungdomar 0-21 år 31.12.1999 efter ålder och efter om biologiska föräldrar avlidit under barnets liv. Antal och procent

Ålder 31.12. 1999	Antal barn vars				Uppgift saknas	Samtl barn	Procentandel barn vars				Uppgift saknas	Samtl barn
	Båda biologiska lever	föräldrar avlidit	Mor avlidit	Far avlidit			Båda biologiska lever	föräldrar avlidit	Mor avlidit	Far avlidit		
0	87 032	0	10	38	1 287	88 367	98,5	0,0	0,0	0,0	1,5	100,0
1	88 641	0	29	87	1 133	89 890	98,6	0,0	0,0	0,1	1,3	100,0
2	89 733	0	45	140	1 090	91 008	98,6	0,0	0,0	0,2	1,2	100,0
3	94 442	1	76	227	1 027	95 773	98,6	0,0	0,1	0,2	1,1	100,0
4	102 201	2	96	294	1 085	103 678	98,6	0,0	0,1	0,3	1,0	100,0
5	110 881	4	160	389	1 193	112 627	98,4	0,0	0,1	0,3	1,1	100,0
6	115 717	3	205	538	1 232	117 695	98,3	0,0	0,2	0,5	1,0	100,0
7	121 425	5	253	705	1 389	123 777	98,1	0,0	0,2	0,6	1,1	100,0
8	123 597	11	314	853	1 591	126 366	97,8	0,0	0,2	0,7	1,3	100,0
9	124 384	11	445	1 110	1 595	127 545	97,5	0,0	0,3	0,9	1,3	100,0
10	117 449	10	435	1 178	1 585	120 657	97,3	0,0	0,4	1,0	1,3	100,0
11	113 982	16	507	1 251	1 698	117 454	97,0	0,0	0,4	1,1	1,4	100,0
12	106 674	20	573	1 393	2 031	110 691	96,4	0,0	0,5	1,3	1,8	100,0
13	104 298	20	633	1 504	2 241	108 696	96,0	0,0	0,6	1,4	2,1	100,0
14	100 750	26	685	1 775	2 241	105 477	95,5	0,0	0,6	1,7	2,1	100,0
15	96 298	38	755	1 841	2 288	101 220	95,1	0,0	0,7	1,8	2,3	100,0
16	93 878	39	799	2 041	2 318	99 075	94,8	0,0	0,8	2,1	2,3	100,0
17	94 258	66	1 021	2 242	2 503	100 090	94,2	0,1	1,0	2,2	2,5	100,0
18	94 168	81	1 044	2 599	2 792	100 684	93,5	0,1	1,0	2,6	2,8	100,0
19	95 950	78	1 270	2 849	3 476	103 623	92,6	0,1	1,2	2,7	3,4	100,0
20	93 830	84	1 367	3 180	3 732	102 193	91,8	0,1	1,3	3,1	3,7	100,0
21	91 195	121	1 530	3 414	2 982	99 242	91,9	0,1	1,5	3,4	3,0	100,0
1-5 år	485 898	7	406	1 137	5 528	492 976	98,6	0,0	0,1	0,2	1,1	100,0
6-12 år	823 228	76	2 732	7 028	11 121	844 185	97,5	0,0	0,3	0,8	1,3	100,0
13-17 år	489 482	189	3 893	9 403	11 591	514 558	95,1	0,0	0,8	1,8	2,3	100,0
18-21 år	375 143	364	5 211	12 042	12 982	405 742	92,5	0,1	1,3	3,0	3,2	100,0
0-17 år	1 885 640	272	7 041	17 606	29 527	1 940 086	97,2	0,0	0,4	0,9	1,5	100,0
0-21 år	2 260 783	636	12 252	29 648	42 509	2 345 828	96,4	0,0	0,5	1,3	1,8	100,0
Flickor												
0 år	42 446	0	3	23	586	43 058	98,6	0,0	0,0	0,1	1,4	100,0
1-5 år	236 746	5	206	562	2 849	240 368	98,5	0,0	0,1	0,2	1,2	100,0
6-12 år	400 589	38	1 301	3 424	5 649	411 001	97,5	0,0	0,3	0,8	1,4	100,0
13-17 år	237 355	81	1 877	4 551	5 845	249 709	95,1	0,0	0,8	1,8	2,3	100,0
18-21 år	182 441	156	2 587	5 832	7 635	198 651	91,8	0,1	1,3	2,9	3,8	100,0
0-17 år	917 136	124	3 387	8 560	14 929	944 136	97,1	0,0	0,4	0,9	1,6	100,0
0-21 år	1 099 577	280	5 974	14 392	22 564	1 142 787	96,2	0,0	0,5	1,3	2,0	100,0
Pojkar												
0 år	44 586	0	7	15	701	45 309	98,4	0,0	0,0	0,0	1,5	100,0
1-5 år	249 152	2	200	575	2 679	252 608	98,6	0,0	0,1	0,2	1,1	100,0
6-12 år	422 639	38	1 431	3 604	5 472	433 184	97,6	0,0	0,3	0,8	1,3	100,0
13-17 år	252 127	108	2 016	4 852	5 746	264 849	95,2	0,0	0,8	1,8	2,2	100,0
18-21 år	192 702	208	2 624	6 210	5 347	207 091	93,1	0,1	1,3	3,0	2,6	100,0
0-17 år	968 504	148	3 654	9 046	14 598	995 950	97,2	0,0	0,4	0,9	1,5	100,0
0-21 år	1 161 206	356	6 278	15 256	19 945	1 203 041	96,5	0,0	0,5	1,3	1,7	100,0

Källa: SCB Register över barn och deras familjer 1999, Bearbetning av Registret över totalbefolkningen 1999

I gruppen "uppgift saknas" ingår adoptivbarn och andra barn om vars föräldrar uppgifter saknas.

